

Santa Coloma de Farners en temps de Ferran VI.

*Aportació documental **

XAVIER SORNI i ESTEVA

CENTRE D'ESTUDIS DE LA B.M.B. VILANOVA I LA GELTRÚ

AMB motiu d'un estudi amb objectius diferents al present van ser consultats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó alguns dels registres de la Reial Audiència borbònica¹; concretament, dues sèries del regnat de Ferran VI (9-VIII-1746/9-VIII-1759), *Cartas Acordadas* i *Cartas de La Real Audiencia*². Paral·lelament, es va anar prenent nota dels documents referents a Santa Coloma de Farners a fi de poder facilitar a l'investigador colomenc dades d'interès històric. En conseqüència, aquest treball³ no és més que una

1. La victòria felipista a la Guerra de Successió comportà l'abolició de l'organització constitucional de la Corona Catalano-aragonesa. Les facultats de l'ofici de Lloctinent del Rei quedaren repartides entre el capità general i l'Audiència. A més de la seva funció judicial, la Reial Audiència de Catalunya s'hagué de fer càrrec d'informar el Consell de Castella, nomenar funcionaris, arbitrar entre les autoritats i ocupar-se de les qüestions governatives i policiaques. El seu president era el governador i capità general de l'Exèrcit i Principat de Catalunya.

Vegeu Sebastià Solé i Cot, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta. 1716-1808. Una aportació a l'estudi del procediment governatiu de les darreries de l'antic règim*. Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Dret. Tesis Doctorals, 1982.

2. Actes acordades i Actes de la Reial Audiència segons *L'Arxiu de la Corona d'Aragó*. Ministerio de Cultura. Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos. Subdirección General de Archivos Madrid, 1980, pàg. 39.

Les *Cartas Acordadas* són documents redactats per l'autoritat superior (el rei, el president del Consell de Castella) i dirigits als subordinats. De fet, el caràcter d'aquesta sèrie no és conegut encara amb la precisió que caldria. Les *Cartas de la Real Audiencia* van destinades a les autoritats i càrrecs del Principat a fi de resoldre afers de la seva competència.

3. Cal agrair l'assessorament i interès que es prengué en l'elaboració d'aquest treball a la Srta. Francina Solsona i Climent, Cap de Secció de la Reial Audiència de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

* Comunicació presentada a la XXVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos (Sta. Coloma de Farners, 22-23 d'octubre de 1983).

aportació documental o, més ben dit encara, de regests, material que, d'altra banda, es podria completar consultant les altres sèries del mateix regnat⁴.

En total s'han trobat vint-i-vuit documents, quatre *Cartas Acordadas* i vint-i-quatre *Cartas de la Real Audiencia*. Moltes d'elles guarden relació entre sí, però n'hi ha que queden més aïllades, com la que s'ocupa de la sollicitud de la vila i dels seus veïns per obtenir permís d'imposar un redelme sobre diversos productes en lloc de satisfer els censals pel sistema de repartiment (Doc. 1), la que recull la intervenció del Marquès de Rupit per evitar l'escàndol nocturn produït pel tràfec de pedres per la construcció de l'Oratori de la Mare de Déu dels Dolors (Doc. 2), la que tracta de la prohibició de pastar pa, "*vizcochos finos y ordinarios*" a un colomenc (Doc. 7), la que es fa càrrec de la sollicitud d'uns pellaires perquè els regidors de Santa Coloma i d'altres poblacions no els fessin lliurar més diners que els reials per les mercaderies a vendre a fires i mercats (Doc. 9) i la que s'ocupa de la petició del batlle i regidors de poder disposar de diners dels propis del comú per satisfer el salari del mestre, l'almoïna del predicador de quaresma i construir i mantenir un rellotge (Doc. 28).

Fonamentalment, però, i en síntesi, la documentació posa de manifest les friccions entre el senyor jurisdiccional i el batlle i regidors de Santa Coloma de Farners. En primer lloc, es presenta un recurs per la disconformitat del senyor jurisdiccional, el Marquès de Rupit Bournonville, amb les noves ordinacions i modificacions en el càrrec de batlle proposades pels regidors (Doc. 3-6 i 8). Paralelament, hi ha revisió dels comptes dels regidors (Doc. 10 i 18-27), qüestió que perdura junt amb el litigi fins i tot després de la problemàtica presa de possessió del nou senyor jurisdiccional, la mare del difunt Marquès, Maria Josepa Pons de Mendoza Bournonville i Eril (Doc. 12-17).

Tots aquests documents, resumits i ordenats cronològicament, s'especifiquen a continuació⁵:

4. En el mateix arxiu hi ha un inventari que facilita molt l'abordament d'aquest fons documental: "Registros de la Real Audiencia de Barcelona a partir del Decreto de Nueva Planta (1716-1870). Inventario mecanografiado, redactado por Victoria Colmenar Rivas, años 1940-1943".

5. Els documents 1, 12, 13 i 14 són *Cartas Acordadas*, la resta *Cartas de la Real Audiencia*. Cal fer notar que aquestes últimes les redacta el secretari de la Reial Audiència (Francesc de Prats i Matas) i, en general, la seva finalitat era demanar informació per ordre del Capità General i Reial Audiència (S.E. i R.A. en el resum dels documents).

F O N T S D O C U M E N T A L S

1

R. 378, f. 130v-134v

Madrid, 29-IV-1747

Ferran VI al governador, capità general de Catalunya i president de la Reial Audiència.

Va rebre's una petició de la vila de Santa Coloma de Farners i dels seus veïns, obligats a pagar diferents censals fins a un total de 14.091 lliures i 5 sous, amb una pensió anual de 704 lliures, 11 sous i 3 diners.

Han demanat permís al Rei per imposar, en lloc d'un repartiment entre els veïns, "*un rediezmo de todo género de granos, assí de espiga como de judías, de ubas y de cáñamo*".

Li sembla bé, però espera la seva informació.

2

R. 397, f. 258-258v

Barcelona, 23-XI-1748

Josep Escofet i Matas al marquès de Rupit Bournonville.

Li lloa les ordres donades per prevenir escàndols "*en horas desusadas y nocturnas, con motivo de conducir piedra para la obra del oratorio de la Virgen de los Dolores*".

3

R. 398, f. 142v

Barcelona, 21-VI-1749

Francesc de Prats i Matas al marquès de Rupit Bournonville.

El marquès de Rupit va escriure una carta al fiscal de la Reial Audiència, Josep de Güell, demanant que no s'aprovés la instància presentada pels regidors de Santa Coloma de Farners amb les noves ordinacions pel govern de la vila i mostrant la seva disconformitat per les modificacions en el càrrec de batlle.

S.E. i Reial Audiència diu que no és obligació, encara que sigui senyor jurisdiccional, presentar-li abans les ordinacions i modificacions redactades pels regidors.

4

R. 398, f. 183v-184

Barcelona, 26-VII-1749

Francesc de Prats i Matas al marquès de Bournonville.

El càrrec de batlle té també unit el "*de almotacén o fiel*", ara bé, per a poder resoldre el conflicte plantejat pels regidors de Santa Coloma, demana informació.

5

R. 399, f. 18v-19

Barcelona, 17-I-1750

Francesc de Prats i Matas al marquès de Rupit Bournonville.

Referent al seu escrit sobre nomenament de regidors a Santa Coloma, S.E. i R.A. han decidit que s'ajusti a la proposta formulada per l'Ajuntament. Si no hi està d'acord, té deu dies per protestar.

6

R. 399, f. 180-180v

Barcelona, 18-VII-1750

Francesc de Prats i Matas a Josep Banchs, batlle de Santa Coloma de Farners.

Ordre de presentació del regidor degà de Santa Coloma, Salvador Iglesias, en el termini de deu dies a S.E. i R.A., sota multa de 300 lliures.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

7

R. 399, f. 269v-270

Barcelona, 31-X-1750

Francesc de Prats i Matas al corregidor de Girona, Josep de Córdova i Alagón.

Li adjunta el memorial presentat per "*Domingo, hornero*", de Santa Coloma, a qui no deixen pastar pa ni "*vizcochos finos y ordinarios*".

Demana informació.

8

R. 399, F. 295v-296

Barcelona, 28-XI-1750

Francesc de Prats i Matas a Ramon d'Eva i Belloch, corregidor de Girona.

Li envia el memorial presentat pels regidors de Santa Coloma de Farners, en el qual demanen poder-se reunir sense assistència del batlle, només amb el regidor degà, a fi de solucionar el plet que segueixen contra el marquès de Rupit. Demanen també que "*puedan valerse del escrivano que les pareciere para tomar las resoluciones del Ayuntamiento*".

Demana informació.

9

R. 400, f. 63

Barcelona, 6-III-1751

Francesc de Prats i Matas al corregidor de Girona, Josep de Córdova.

D'ordre de S.E. i R.A. envia un memorial subscrit per Francesc Fugarolas i altres pellaïres d'Arbúcies demanant que els regidors de Santa Coloma de Farners, Hostalric i d'altres poblacions "*no les hagan pagar otros dineros que los reales por las mercaderías que llevan a vender en las ferias y mercados de dichas villas*".

10

R. 400, f. 78

Barcelona, 20-III-1751

Francesc de Prats i Matas a Ignasi de Sellés.

Adjunta memorial presentat per Miquel Massaneda i els altres regidors de Santa Coloma de Farners de l'any 1750 demanant que deixi d'examinar els comptes presentats i que l'examen "*se someta*", al tinent de corregidor de Girona, o bé a algun dels advocats d'aquella ciutat.

Espera la seva informació.

11

R. 400, f. 310

Barcelona, 16-X-1751

Josep Escofet i Matas a Josep de Córdova i Alagón, corregidor de Girona.

Li envia l'escrit dels regidors de Santa Coloma "*en que se mande que interin que otra cosa se providencia, continúen los actuales bayles y regidores de dicha villa en el ejercicio de sus empleos*".

12

R. 384, f. 22-27v

Madrid, 17-II-1753

Reial Provisió del Consell d'Hisenda ordenant el compliment de la petició presentada per la comtessa de Robres, Maria Josepa Pons de Mendoza Bournonville i Eril, marquesa de Vilanant i de Rupit, vídua del comte d'Aranda, Francesc de Bournonville, marquès de Torres, gran d'Espanya, amb motiu de la mort de Francesc Salvador de Bournonville i Eril, el seu fill.

F O N T S D O C U M E N T A L S

Refereix la resistència del batlle o alcalde major de Santa Coloma a reconèixer els seus drets sobre la vila i que l'Arxiu de Barcelona faciliti còpia de l'ordre de Joan II per la qual, l'any 1466, des de Balaguer, traspassà la baronia i vila de Santa Coloma, ja que el seu senyor, Arnau de Vilademany, fou rebel.

Ordena que la citada senyora pugui entrar "*en la posesión de la jurisdicción de dicha villa*".

13

R. 384, f. 18v-22

Buen Retiro, 13-IV-1753

El Rei al regent i oïdors de la R.A. resident a Barcelona.

Maria Josepa Pons de Mendoza, Bournonville i Eril, comtessa de Robres, marquesa de Vilanant i de Rupit, vídua del comte d'Aranda i marquès de Torres, va anar a Santa Coloma a prendre possessió, però l'alcalde major no li ho va permetre amb l'excusa d'un plet pendent.

El Rei ordena que no se li posin impediments i despatxa una cèdula reial a favor d'ella.

14

R. 384, f. 21v-22

Barcelona, 4-V-1753

Francesc de Prats i Matas i Ruiz de Llano, secretari del Rei i escrivà principal de la R.A. de Catalunya resident a Barcelona.

Certifica que ha vist la cèdula reial, la registra i la retorna a la comtessa de Robres i d'Aranda, marquesa de Rupit.

15

R. 402, f. 126-126v

Barcelona, 12-V-1753

Francesc de Prats i Matas al corregidor de Girona, Josep de Córdova i Alagón.

Ordena el compliment de la Reial Cèdula, datada a Buen Retiro el 13 d'abril de 1753, que dóna a la comtessa de Robres i d'Aranda, marquesa de Rupit, possessió de la jurisdicció de la vila de Santa Coloma de Farners.

16

R. 402, f. 161-161v

Barcelona, 5-VI-1753

Francesc de Prats i Matas al Justícia, Ajuntament i regidors de Santa Coloma de Farners.

S'ha vist en sessió del Reial Acord la carta que van escriure al Fiscal Civil, Joan Baptista de Viar, detallant el que va passar a l'acte de possessió de la jurisdicció de Santa Coloma per part del representant de la comtessa de Robres i d'Aranda, Dalmau de Farners, en virtut de les ordres del corregidor de Girona.

Els recorda que s'ha de complir la Reial Cèdula del 13 d'abril de 1753.

17

R. 402, f. 347-348

Barcelona, 15-XII-1753

Francesc de Prats i Matas al tinent de corregidor de Girona, Francesc de Chaves.

A petició de la comtessa de Robres i d'Aranda, marquesa de Rupit, Ferran VI ha concedit que la vila de Santa Coloma "*otorgue el poder necesario para el seguimiento del pleyto que tiene pendiente en el Real Consejo de Hazienda en Sala de Justicia sobre tanteo de jurisdicción*". Disposa, per tant, el nomenament d'un representant de la vila com a apoderat.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

18

R. 404, f. 124v-125

Barcelona, 22-III-1755

Francesc de Prats i Matas a Francesc Rovira i Roig, d'Hostalric.

Per ordre del Reial Acord, ha de deixar d'ocupar-se de la revisió dels comptes dels regidors de Santa Coloma de Farners, segons se li havia encomanat el passat vint de febrer.

Espera el seu informe.

19

R. 404, f. 169v-170

Barcelona, 3-V-1755

Francesc de Prats i Matas a Ignasi Ferrer, de Girona.

Per ordre de S.E. i R.A. li encomana la revisió dels comptes dels regidors de Santa Coloma de Farners de 1746 a 1753.

20

R. 404, f. 169v

Barcelona, 5-V-1755

Francesc de Prats i Matas a Ignasi Ferrer, de Girona.

D'ordre de S.E. i R.A., li adjunta memorial dels regidors de Santa Coloma de Farners "*para que en vista de la comisión que se da a V.M... para la revista de cuentas de los regidores que han sido de esta villa*" (1745 al 1753).

21

R. 405, f. 128v-129

Barcelona, 17-IV-1756

Francesc de Prats i Matas a Ignasi Ferrer i Roig, de Girona.

Per ordre de S.E. i R.A. li retorna els comptes presentats pels regidors de Santa Coloma de Farners (anys 1745-1753) i ordena que cridi els interessats per tal de justificar-los "*exponiendo V.M. su dictamen por vía de informe, que pasará a mis manos, junto con las mencionadas cuentas y diligencias que incluyo*".

22

R. 405, f. 222

Barcelona, 10-VII-1756

Francesc de Prats i Matas a Ignasi Ferrer i Puig, de Girona.

Per ordre de S.E. i R.A., insisteix que s'afanyi a presentar l'expedient "*de cuentas de Santa Coloma... que se le pasó con odren de diecisiete de abril próximo pasado*".

23

R. 406, f. 345-347

Barcelona, 26-XI-1757

Francesc de Prats i Matas, a Francesc Xavier de Chaves, tinent de corregidor de Girona.

Li envia els papers referents a la justificació dels comptes presentats pels regidors de Santa Coloma dels anys 1743-1753, dient que s'han de pagar les quantitats respectives pel seu treball a Ignasi Ferrer i Roig, de Girona, a l'escrivà, Joan Gibert, i a l'amanuense; diu també que envia als regidors una instrucció, que ha de guardar-se a l'arxiu, "*para la buena y recta administración de los propios*".

24

R. 406, f. 348-348v

Barcelona, 26-XI-1757

Francesc de Prats i Matas a Ignasi Ferrer i Roig, de Girona.

Li comunica que se li ha assignat la quantitat de 100 sous pels seus treballs i fixa el que s'ha de pagar a l'amanuense i a l'escrivà Joan Gibert.

25

R. 407, f. 127-127v

Barcelona, 27-V-1758

Francesc de Prats i Matas a Xavier de Chaves, tinent de corregidor de Girona.

Li envia la documentació referent als comptes presentats pels regidors de Santa Coloma de Farners que van exercir durant el període 1741-1748.

26

R. 407, f. 127v-128v

Barcelona, 27-V-1758

Francesc de Prats i Matas a Francesc Xavier de Chaves, tinent de corregidor de Girona.

S.E. i R.A. han rebut un memorial presentat per Isidre de Prats i Camps i Narcís Font, veïns de Santa Coloma de Farners, "*en solicitud de que se les mande reembolsar la cantidad de noventa y siete libras que satisficieron al relator doctor Jayme Armadans, por los trabajos hechos en la relación de expedientes de revista de cuentas de los regidores que fueron de aquella villa desde el año de 1743 en adelante*".

Disposa que els pagui les dietes segons detalla, amb rebut que li enviarà.

27

R. 407, f. 264

Barcelona, 21-X-1758

Francesc de Prats i Matas a Francesc Xavier de Chaves, tinent de corregidor de Girona.

Li envia el memorial dels regidors primer i segon de Santa Coloma de Farners de l'any 1757 "*en solicitud de que mande a los regidores foráneos de dicha villa les difinan las cuentas que les presentaron*".

Demana informació.

28

R. 408, f. 66 v

Barcelona, 4-VIII-1759

Francesc de Prats i Matas a Francesc Xavier de Chaves, tinent de corregidor de Girona.

Li envia el memorial del batlle i regidors de Santa Coloma de Farners "*en solicitud de que se les permita aplicar de los propios de aquel común, las cantidades que consideren necesarias para el salario anual de un maestro, limosna del predicador de la quaresma, y composición y manutención de un reloj*".

Li demana informació.